

Філіна А.П. Філіна Т.В.***

МІЖНАРОДНІ ТА ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ, ЗАСОБИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНИХ КУЛЬТУР У ЗДІЙСНЕННІ ДЕРЖАВНОЇ КУЛЬТУРНОЇ ПОЛІТИКИ

Громадські організації займають значне місце в реалізації державної політики у сфері культури.

До громадських організацій належать творчі спілки, товариства, фонди, асоціації, які беруть участь у реалізації державної політики у сфері культури відповідно до законодавства. Крім того, вони мають право самостійно та на договірній основі утворювати благодійні організації для фінансування культурних програм розвитку літератури та мистецтва, підтримки талантів і творчих починань у сфері культури, розв'язання соціальних і побутових проблем творчих працівників.

Прикладом міжнародних та громадських організацій як суб'єктів розвитку національних культур у здійсненні культурної політики може бути створена громадська організація – Центр розвитку «Демократія через культуру».

Неприбуткова громадська організація Центр розвитку «Демократія через культуру» почала свою діяльність 2000 року як інформаційно-аналітичний центр. За час свого існування здійснила численні культурні проекти, підтримані міжнародними організаціями та фондами, Комітетом ВР України з питань культури і духовності, Міністерством культури і туризму України, органами місцевого самоврядування. 2006 року перетворена на Центр розвитку.

Місія: Формування, запровадження та розвиток в Україні культурної політики ХХІ ст.

Цілі:

- Поширювати в Україні принципи та підходи європейської та світової політики галузі культури.
- Підтримувати реформи в галузі культури (законодавство, фінансування, управління).
- Генерувати ідеї та розвивати технології для вдосконалення культурно-соціальної політики.
- Залучати громадськість до творчої активності та процесу ухвалення політичних рішень.
- Співпрацювати з органами державної влади та місцевого самоврядування у виробленні політики в галузі культури.
- Розвивати міжнародне партнерство та культурно-інформаційний обмін.

* кандидат педагогічних наук, професор, директор Інституту соціально-культурних комунікацій та менеджменту Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв

** старший викладач кафедри теорії, історії та практики культури Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв

Завдання:

- Розробляти, підтримувати та реалізовувати проекти в соціокультурній сфері.
- Виявляти культурні ресурси, оцінювати стратегії використання культурних і творчих ресурсів, проводити аналіз та моніторинг реалізації політики.
- Проводити освітні та навчальні заходи на національному та місцевому рівнях із питань сучасного менеджменту культури, стратегічного планування, маркетингу, інформаційної діяльності.
- Створювати, розвивати й підтримувати центри (агентства) культурного розвитку.
- Сприяти розвиткові інноваційних проектів у галузі культури, культурних індустрій.
- Поширювати інформацію, кращий досвід, знання, інноваційні підходи.

Вагомим внеском до здійснення державної політики є діяльність засобів масової інформації (комунікації) як вид творчості у сучасному суспільстві.

Проблеми формування духовності суспільства, покоління, яке виросло під впливом так званого «інформаційного вибуху», піком якого вважається кінець 1980-х – початок 1990-х рр. ХХ ст., передумовлені, насамперед, матеріально-економічним станом існування соціуму в кризовому соціокультурному середовищі. Формування духовності і масової свідомості суспільства «перехідного» періоду може розвиватися двома шляхами: в напрямку «маніпулятивної» або «гуманітарної» суто гуманістичної, сучасної цивілізаційної стратегії розвитку.

Відомо, що майбутнє суспільства – це молодь, яка нині так само розшарована, як і інші соціальні верстви населення України.

Переважає більшість молоді нині так само потерпає від нестатків та кризового становища у всіх сферах нашого життя, як і «доросле» населення. В цих умовах вкрай небезпечно недооцінювати виховний вплив соціокультурного середовища, зокрема, засобів масової інформації (передусім телебачення і відеопродукції) на молоду людину, яка тільки-но обирає свої шляхи життя. Адже від того, якими саме шляхами вона піде – чесними і звитязними, або ж кримінальними та злочинними – залежить не лише її особисте майбутнє, але й майбутнє всієї нації, всієї нашої незалежної держави.

Результати спілкування з молоддю засвідчують, що в даній ситуації існує невідповідність між інформаційно-культурним потенціалом суспільства і тією його часткою, що використовується молодими людьми. Чимало інформації, яка б сприяла розвиткові особистості і соціальній зрілості підлітка, залишається поза полем його зору. Щоб позбутися таких негативних явищ, потрібно проводити корінну реформу засобів масової комунікації.

У колишній УРСР ефективність діяльності засобів масової інформації являла собою політичну проблему. Взагалі комунікаційна діяльність як форма управління виконувала конкретне ідеологічне замовлення, орієнтуючись на створені тоталітарною системою три прошарки. Врахування двох складових комунікаційної діяльності (перша – беззастережне дотримання ідеологічної чистоти, друга – врахування пролетарської свідомості радянського народу) відбувалося безапеляційно.

За сучасних умов ситуація суттєво змінилася. Діяльність засобів масової інформації як форма соціокультурного управління вже не повинна враховувати моноідеологічне навантаження, класову структурованість, обслуговування інтересів єдиної політичної системи. Успіх функціонування засобів масової інформації мав би залежати не стільки від реалізації тих чи інших інтересів, скільки від соціокультурної ефективності самої системи засобів масової інформації, рівня компетентності та зрілості видань, загальної культури, моральних якостей журналістів.

З огляду на пресу, - адже саме вона нині є виконавцем «соціального замовлення», - слід зазначити, що формування економічного, екологічного, культурно-історичного, правового світогляду молоді ведеться неефективно. Водночас було б хибним стверджувати, що формуюча функція преси легко втілюється в життя, якщо розуміти під нею не управління комунікативною діяльністю аудиторії та маніпуляції її свідомістю, а вплив преси на свідоме включення особистості в інформаційно-пізнавальні процеси. Нерідко преса, через пріоритетну інформацію формуючого плану, втрачає читача, відмовляючись від матеріалів, побудованих актуалізовано, з урахуванням специфіки сприймання молодіжною аудиторією.

Значним є розрив, зафіксований при дослідженні та співставленні тематичної моделі, одержаної з преси, із аналогічною моделлю очікувань молодіжною аудиторією. В цьому випадку передусім йдеться про функцію вияву поглядів молоді засобами преси. Отримані дані вказують на химерність контактів суб'єктів комунікації на основі єдності їхніх інформаційних інтересів і примушують ставити під сумнів наявність діалогу між ними. Преса у своїх публікаціях з різноманітної суспільної тематики менш за все орієнтована на різні молодіжні соціальні групи (учнів ПТУ, старших школярів, студентів). Пояснюється це невизначеністю специфіки інформаційних запитів і потреб цих груп, особливостей формування в їхній свідомості «образу демократизації». Немає типово своєї преси. Як результат цього протиставлення – в громадській думці стосовно молодіжної преси було висловлено таку точку зору, що це щось «зовнішнє», «бездуховне», а отже – й не має жодного відношення до виховного процесу.

Що стосується телебачення, то воно «не лише засіб масової комунікації, але й вид творчості». Таке трактування цього терміна можна зустріти в московському підручнику «Телевізійна журналістика» видавництва «МГУ», «Высшая школа». Це визначення можна доповнити.

Телебачення – це засіб комунікації з творчим підходом, елемент культури і візуальний носій, точніше передавач, через який можна донести до певної аудиторії (поширити на весь світ або серед кількох осіб) візуальну і звукову інформацію про будь-який інший елемент чи сукупність елементів культури.

Громадянське суспільство має своє ядро інститутів – добровільні асоціації поза межами держави й економіки, так званий третій сектор, об'єднання громадян для відстоювання своїх інтересів, що не лежать у площині виключно економіки.

На відміну від державного та економічного секторів суспільства, «третім сектором» ухвалено називати всю суму недержавних неприбуткових організацій (ННО). В ідеалі це – консолідований громадський рух, який складається з окремих, взаємно не підпорядкованих, але взаємодіючих громадських організацій. Ці організації спрямовують енергію громадян на творчу діяльність, тим самим знімають або знижують соціальну напругу в суспільстві. Роль громадських організацій у громадянському суспільстві – це, передусім, захист конституційних прав і свобод, корпоративних чи особистих інтересів людей, які належать до цих організацій. ННО створюють основу громадянського суспільства, вони – вирішальний стабілізуючий чинник, гарант демократичного шляху розвитку.

Лише на Донеччині існує понад 2 тис. ННО. Найбільша кількість українських ННО припадає на такі сфери: культура та освіта, здоров'я, інваліди та ветерани, економіка та наука, жінки і діти. Суттєвою і навіть знаковою особливістю сучасних українських ННО є їхня фінансова залежність від закордонних організацій-донорів. Сукупна підтримка третього сектору від українських меценатів і держави – удвічі-втричі менша. Тобто, в Україні домінував і домінує донині вплив закордонних донорів на формування ННО.

Сфера діяльності ННО в країнах Заходу охоплює практично всі галузі життя людини – економіку, політику, науку, культуру, освіту. Як свідчить досвід західних країн, співпрацюючи з органами влади, державними структурами та впливаючи на громадську думку, НДО здатні добитися незалежних політичних рішень, відповідної соціальної політики і матеріальної підтримки від держави. Вони впливають на законодавство, на розвиток суспільства, прискорюють демократичні процеси, роблять їх незворотними. Від кількісного і якісного зростання «третього сектору» значною мірою залежать шляхи та тенденції розвитку всього суспільства в ХХІ ст.

За статистичними культурологічними та соціологічними ознаками пріоритетне місце у культурі Криму останніми роками посідають бібліотеки, музеї, Кримський академічний російський драматичний театр ім. М. Горького у м. Сімферополі. Завдяки проведенню Всеукраїнського огляду народної творчості активізували свою роботу будинки культури та провідні самодіяльні художні колективи.

Розпочався процес формування спеціалістів сучасних культурологічних професій: ведучі культурологічних програм, оглядачі, коментатори, психологи, соціологи культури, менеджери спеціалізованих культурних і наукових програм (наукових читань, конференцій, презентацій, круглих столів). Вони необхідні у сучасному культурному процесі. Останнім часом коло таких фахівців поступово розширюється.

Помітним явищем дедалі стає поширення авторських форм творчості серед працівників культури. Нині десятки працівників музеїв, бібліотек та клубних закладів видають власні наукові праці, збірки поезій, пісень, переклади.

Світовий досвід свідчить, що у будь-якому суспільстві повинно мати місце вільне співробітництво між державним, недержавним, підприємницьким секторами. Таке співробітництво є гарантом розвитку й демократії і є перспективним для України на шляху поступового переходу до відкритого суспільства.

Серед міжнародних організацій та їхньої ролі у здійсненні державної культурної політики належить ЮНЕСКО.

Ця міжнародна організація охоплює напрямки діяльності в галузі науки, освіти і культури.

Діяльність ЮНЕСКО в галузі культури охоплює такі сфери:

- збереження та відродження матеріальної і нематеріальної культурної спадщини;
- сприяння виконанню Конвенції про охорону всесвітньої культурної та природної спадщини;
- розвиток мистецтв;
- сприяння розвитку сучасних культур;
- сприяння поверненню втрачених культурних цінностей країнам їхнього походження;
- поширення книг і читання шляхом сприяння розвитку книговидавничої справи;
- розвиток індустрії культури та розробка політики в галузі культури;
- захист авторських і суміжних прав;
- аналіз взаємозв'язку між культурою та розвитком, урахування культурного фактора в розвитку суспільства;
- розвиток культурного плюралізму та міжкультурного діалогу.

У галузі комунікації та інформації ЮНЕСКО покликана сприяти вільному поширенню інформації, розвитку плюралізму та незалежності засобів інформації, зміцненню та модернізації інформаційних інфраструктур і служб документації (бібліотек, архівів) у

країнах-членах, застосуванню нових інформаційних і телекомунікаційних технологій, підготовці кадрів у цій галузі.

ЮНЕСКО – це провідний центр міжнародного діалогу між експертами та інтелектуальними колами. Щороку під її егідою проводиться близько 200 міжнародних форумів з широкого кола питань.

Важливою функцією ЮНЕСКО є її нормотворча діяльність. Організацією розроблено понад 20 міжнародних конвенцій та багатосторонніх договорів, а також понад 30 рекомендацій і декларацій, що регулюють міжнародну діяльність у сферах освіти, науки, комунікації, обміну та збереженню культурних цінностей.

ЮНЕСКО підтримує постійні офіційні консультативні та партнерські зв'язки майже з 600 міжнародними неурядовими організаціями та практично з усіма спеціалізованими установами системи ООН. Близько 1200 міжнародних неурядових організацій підтримують з ЮНЕСКО епізодичні ділові контакти.

Близько 4500 асоційованих шкіл і 5000 клубів та асоціацій ЮНЕСКО у 137 країнах-членах сприяють на місцях реалізації цілей Організації, таких, як виховання молоді в дусі толерантності, взаєморозуміння, схвалення загальнолюдських гуманістичних цінностей, формування психології культури миру, шляхом залучення її до міжнародного співробітництва. Міжнародна мережа зазначених установ є важливою складовою народної дипломатії, яка відіграє зростаючу роль у розвитку взаєморозуміння між народами. ЮНЕСКО видає близько 50 бюлетенів і 20 періодичних видань. Найбільш відомими з них є «Кур'єр ЮНЕСКО», який виходить 29-ма мовами світу (у т.ч. українською), «Природа і ресурси», «Перспективи» (освіта), «Міжнародний журнал суспільних наук», «Музеум», «Витоки». Щороку Організація видає також до 200 книжок, досліджень, брошур, доповідей із питань, що входять до її компетенції.

Важливим у діяльності Міжнародної організації стало створення Центру всесвітньої спадщини та Національної комісії України у справах ЮНЕСКО.

Центр всесвітньої спадщини ЮНЕСКО був створений 1992 р. з метою заохочення приєднання країн до Конвенції про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини, ухваленої ЮНЕСКО 1972 р., та більш ефективного її застосування (станом на вересень 2002 р. 175 країн підписали Конвенцію). Центр функціонує як автономний підрозділ у Секретаріаті ЮНЕСКО.

Основним завданням Центру є вироблення комплексного трансдисциплінарного підходу до збереження як культурної, так і природної спадщини, що має визначне універсальне значення, відповідно до директив, прийнятих Комітетом всесвітньої спадщини та Генеральною асамблеєю країн-учасників Конвенції. Центр організовує щорічні сесії Комітету всесвітньої спадщини і його Бюро, забезпечує консультативну і експертну допомогу країнам у галузі збереження їхньої культурної і природної спадщини. Крім того, Центр здійснює координуючу роль у реалізації Конвенції шляхом сприяння розширенню репрезентативності Списку всесвітньої спадщини. Нині до Списку всесвітньої спадщини занесено 730 об'єктів – 563 культурних, 144 природних і 23 змішаних у 125 країнах світу.

Із моменту створення Центр всесвітньої спадщини тісно співпрацює із започаткованими на базі Конвенції консультативними органами – Міжнародним дослідницьким центром із збереження і реставрації культурних цінностей (ІССК.ОМ), Міжнародною радою з охорони пам'ятоків та Історичних місць (ІСОМО8), Міжнародним союзом охорони природи і природних багатств (ІЛСМ), а також з відповідними секторами ЮНЕСКО. Ця співпраця має на меті перегляд концепцій щодо культурної та природної спадщини та виявлення і забезпечення охорони нових видів об'єктів у рамках глобальної стратегії, яка

була ухвалена Комітетом всесвітньої спадщини 1994 р. Центр постійно надає підтримку в реалізації проектів, які фінансуються Фондом всесвітньої спадщини.

Одним із важливих завдань Центру є надання країнам допомоги в налагодженні більш ефективного управління об'єктами всесвітньої спадщини та їхнього збереження шляхом моніторингу об'єктів, що знаходяться під загрозою, а також шляхом ухвалення процедур, які визначають порядок подання державами-учасницями періодичних доповідей стосовно дотримання Конвенції про всесвітню спадщину та стан збереження на їхніх територіях об'єктів, занесених до Списку.

До міжнародної організації ЮНЕСКО входить Міжнародна рада організацій, фольклорних фестивалів – КЮФФ – є однією з найбільших неурядових фондаций ЮНЕСКО, яка діє з 1970 р. До КЮФФ входять сорок країн світу. Під її егідою щорічно влаштовується близько 200 міжнародних фестивалів, симпозіумів, виставок, інших художньо-творчих заходів.

Основним завданням КЮФФ є збереження, підтримка й розвиток фольклору, звичаїв та обрядів на засадах визнання й шанування культур різних народів та їхніх культурних традицій, розширення обміну досвідом та інформацією в галузі народної творчості.

Україна, як член ЮНЕСКО, перебрала на себе 1990 р. в м. Києві організацію II Міжнародного фестивалю фольклору. Перший такий фестиваль відбувся у Москві. Україна, як відомо, дуже багата на фольклорні традиції, що органічно входять у її культуру, свідомість народу, становлять не лише її минуле, а й сьогодення. Основою програми фестивалю став аутентичний фольклор, представлений вокальними, інструментальними, хореографічними та іншими ансамблями з республік колишнього СРСР - України, Росії, Білорусії, Узбекистану, Казахстану, Грузії, Азербайджану, Литви, Молдавії, Латвії, Киргизії, Таджикистану, Туркменії, Естонії (не було лише Вірменії), а також Болгарії, Угорщини, НДР, Ізраїлю, Італії, Канади, Куби, Монголії, Нідерландів, Польщі, Румунії, США, Туреччини, Фінляндії, Франції, ФРН, Чехословаччини, Шотландії і Югославії.

У рамках фестивалю було проведено симпозіум «Фольклор і сучасний світ», організатором якого виступив Інститут мистецтвознавства, фольклору та етнографії імені М.Т.Рильського АН України.

Таке важливе для України питання як збереження визначних українських архітектурних та культурних пам'яток стародавніх часів і ХХ ст. заслуговує на особливу увагу з боку нашої держави та з боку відповідних міжнародних організацій і, зокрема, ЮНЕСКО.

Україна тісно співпрацює з ЮНЕСКО у сфері збереження об'єктів культурної і природної спадщини. Нині до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО входять такі пам'ятки, як «Софія Київська», Києво-Печерська лавра (внесено 1990 р.) та історичний центр Львова (внесено 1998 р.).

Звісно, в Україні існує ще багато інших об'єктів, які заслуговують на такий почесний статус - бути внесеними до Списку. Тому Нацкомісія України у справах ЮНЕСКО не обходить своєю увагою і питання включення нових об'єктів до Списку всесвітньої спадщини.

Таким чином, міжнародна організація ЮНЕСКО спрямовує свою діяльність на здійснення державної культурної політики України і виділяє на це значні кошти.

Дирекцією ЮНЕСКО було зазначено, що «Україна завжди належала до авторитетних членів Організації завдяки високому розвитку в нашій державі науки, культури, освіти та інформаційно-комунікаційних технологій».

Використана література

1. Актуальні питання культурології: Матеріали I Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Молодь і проблеми входження України у світовий культурний простір» 15-17 листопада 2005 року. – Рівне: РДГУ, 2006. – 202 с.
2. Білик Б.І. Культурологія : навч. посіб. / Б.І.Білик. – К.: КНИГА, 2004. – 407 с.
3. Богуцький Ю.П. Українська культура в європейському контексті / Ю.П.Богуцький, В.Л.Андрущенко, Ж.О.Безвершук, Л.М.Новохатько. – К.: ЗНАННЯ. – 679 с.
4. Збірник Законів України, Указів, Розпоряджень Президента, Постанов, Розпоряджень Кабінету Міністрів України: 3 питань культури і туризму за 2005 рік. – К.: ДАКККіМ, 2005. – 153 с.
5. Культурологія: навч. посібник / ред. С.П.Грищенко. – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 392 с.
6. Реалізація державної політики у сфері культури і туризму: пріоритети, здобутки, перспективи: Аналітичний звіт Міністерства культури і туризму України за 2006 рік. – К.: ДАКККіМ, 2007. – 103 с.
7. Державна культурна політика : навчальний посібник / А.П. Філіна . – К.: ДАКККіМ, 2008. – 224 с.
8. Шейко В.М. Формування основ культурології в добу цивілізаційної глобалізації (друга половина ХІХ – початок ХХІ ст.): монографія / В.М.Шейко, Ю.П.Богуцький. – К.: Генеза, 2005. – 592 с.